Reference

1.Arefiev, V. H. (2023). Fundamentals of the theory and methods of physical education. Kyiv: Millennium. [in Ukrainian].

2.Bazylevych, N. O. (2020). Theoretical foundations of biomechanics (course of lectures). Pereyaslav. [in Ukrainian].

3.The influence of various sports on the physical qualities of student youth]: abstracts of reports of the round table of higher education applicants (Vinnytsia, March 25, 2019) / ed. S. V. Salnikova, A. A. Bondar, M. I. Puzdymir. Vinnytsia. [in Ukrainian].

4.Petrenko, H. K. (2002). Development of coordination abilities of students of grades 5-6 in the learning process. Candidate's thesis. Mykolaiv, 2002. 217 p. [in Ukrainian].

5.Rovnyi, A.S. (2001). Sensory mechanisms of control of human precision movements. Kharkiv, 2001. 219 p. [in Ukrainian].

6.Tymoshenko, O. V. (2016). The value of strength and precision of movements for competitive activity in various sports. Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). 3K 1(70). P.186-189. [in Ukrainian].

7.Khomenko, P.V., Izmailova, O.V. (2005). Age-related features of human motor skills. Poltava. [in Ukrainian].

8.Chyzhenok, T. M., Tyshchenko, V. O., Kovalenko, Yu. O. (2024). Theory and methods of physical education (education of physical qualities). Zaporizhzhia. [in Ukrainian].

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05k(191).12
УДК: 796.01/.09 : 796.33

Дулібський А.В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри футболу,
Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів
https://orcid.org/0000-0001-6652-8391
Павлишин С.,
здобувач кафедри футболу,
Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів
https://orcid.org/0009-0003-4138-9841
Линник А.М.,
https://orcid.org/0000-0002-0492-7685
старший викладач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних наук,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ У СИСТЕМІ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ АВСТРІЇ

Сучасний етап розвитку українського футболу вимагає програмного вирішення низки комплексних завдань і проблем, які пов'язані з підвищенням якості гри та зростанням конкурентоспроможності українських команд на міжнародній арені. У даному контексті суттєве значення має вирішення актуальних питань спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів [1 -11].

Вважаємо, що вивчення передового європейського, зокрема, австрійського досвіду побудови і організації продуманої системи спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів можуть заповнити значну прогалину у розумінні глибинних процесів успіху й планування стратегії високих досягнень у сучасному професійному спорті.

Тому метою даного науково-теоретичного дослідження є визначення особливостей організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів Австрії.

***Ключові слова**: система, відбір, селекція, програма, Австрія.*

***Dulibskyy Andriy, Pavlyshyn Stanislav, Linnyk Andriy Organization of sports selection in the system of children's, youth and professional football in Austria.** The current stage of development of Ukrainian football requires a programmatic solution to a number of complex problems that are related to improving the quality of the game and increasing the competitiveness of Ukrainian teams in the international arena. In this context, it is essential to solve topical issues of sports selection, selection and game orientation of football players. We believe that the study of advanced European, in particular, Austrian experience in building and organizing a well-thought-out system of sports selection and game orientation of football players can fill a significant gap in understanding the deep processes of success and planning a strategy of high achievements in modern professional sports.*

The turning point in Austrian football came in the 1990s. A detailed analysis of the current situation by specialists from the Austrian Football Association (ÖFB) has prompted all Austrian football to make drastic changes. It was decided to reform the system of education and sports training of football players, like the whole of Austrian football.

Important steps were investments in youth football academies, the involvement of foreign coaches and the introduction of modern methods of teaching, upbringing, training, improvement and development of football players. Austrian football is developing quite rapidly, and if this trend continues, then Austria has favorable prospects for the development of football in the future.

Therefore, the purpose of this scientific study is to determine the features of the organization and conduct of the process of sports selection and game orientation of Austrian football players.

***Keywords**: system, selection, program, Austria.*

Постановка проблеми. Австрійський футбол за свою історію пережив декілька злетів і падінь. Перший злет припав на 1930-ті роки. У цих роках національна команда Австрії з футболу досягла світової слави, демонструючи інноваційну тактику і витончену супертехнічну гру. Найвищим досягненням цієї команди була участь у півфіналі чемпіонату світу 1934 року. Цей процес розвитку перервала Друга світова війна, у якій Австрія потрапила під німецьку окупацію. Розвиток футболу, як і всієї країни, у таких умовах був неможливим.

Другий злет австрійського футболу припав на 1950-ті роки. Протягом цього часу австрійський футбол розпочав своє відродження та у 1954 році національна команда Австрії здобула третє місце на чемпіонаті світу з футболу, який проводився у Швейцарії. У зв'язку з цим, популярність футболу у Австрії стала стрімко зростати та зміцнюватись. Проте у 1970 - 80-х роках австрійський футбол почав «підгальмовувати» через відсутність фінансово-економічних інвестицій у галузь та нехтування системного підходу щодо основних принципів спеціалізованого навчання, ефективного спортивного тренування та удосконалення, а також продуманого професійного розвитку гравців [12].

Переломний момент у австрійському футболі наступив у 1990-х роках. Детальний аналіз поточної ситуації фахівцями Австрійського футбольного союзу (ÖFB) спонукав весь австрійський футбол до кардинальних змін. Було прийнято рішення реформувати систему спеціалізованого навчання і спортивної підготовки футболістів, як і весь австрійський футбол. Важливими кроками стали інвестиції у молодіжні футбольні академії, залучення іноземних тренерів та впровадження сучасних методів навчання, виховання, тренування, удосконалення і розвитку футболістів [1 - 12].

Значну роль у розвитку австрійського футболу відіграла поява системи великого бізнесу "Red Bull", яка викупила футбольний клуб "Аустрія" з міста Зальцбург та почала будувати свою індустріально-футбольну імперію. Завдяки цим подіям у 2010-х роках розпочався черговий злет австрійського футболу. "РБ Зальцбург" став лідером у розвитку молодих талантів та їх продажу до топових європейських футбольних клубів, національна чоловіча команда Австрії з футболу кваліфікувалась на чемпіонати Європи 2016 та 2020 років, що свідчить про покращення якості провідних гравців і високу кваліфікацію фахівців тренерських штабів австрійських футбольних клубів. Успішні виступи на високому рівні таких гравців, як Давід Алаба, Марсель Забітцер, Марко Арнаутович та інших стали символом нового, доволі успішного покоління австрійських професійних футболістів, як і позитивного розвитку всього австрійського футболу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив політичних та історичних подій на розвиток футболу в Австрії є достатньо вагомим. Політичні події, серед яких Друга світова війна та подальший політично-географічний розподіл Європи, значно вплинули на розвиток футболу в Австрії. У післявоєнний період країна зіткнулася з економічними труднощами, що позначилося на фінансуванні спорту.

Національна чоловіча команда Австрії з футболу та професійні клуби Адміральської Бундесліги (вищий дивізіон чемпіонату Австрії з футболу) не хапають зірок з неба, але є достатньо конкурентоспроможними на європейській та світовій аренах. Розпочинаючи з 2016 року, австрійські команди є учасниками групового етапу у розіграшах європейських кубків. Як правило, це – команди, які стабільно виходять у наступний етап змагань та проходять до високих стадій у розіграшах європейських кубків. Станом на зараз, австрійський футбол досить стрімко розвивається і якщо така тенденція буде збережена, то у Австрії є сприятливі перспективи розвитку футболу у майбутньому.

Австрійський футбольний союз (ÖFB) є центральною організацією, що відповідає за розвиток футболу в країні. ÖFB координує роботу регіональних федерацій, які, у свою чергу, плідно співпрацюють з місцевими футбольними клубами та молодіжними академіями футболу [12].

Основними функціями ÖFB є організація національних чемпіонатів з футболу, підтримка молодіжних футбольних програм, контроль над розвитком інфраструктури, а також навчанням і підготовкою тренерів. Особливу увагу Австрійський футбольний союз приділяє молодіжним академіям, які стали основою для підготовки майбутніх зірок. Програми розвитку футболу спрямовані на виявлення та розвиток талановитих гравців на ранньому етапі.

Футбол в Австрії відіграє важливу роль у соціальній інтеграції. Завдяки цьому виду спорту молодь з різних соціальних верств і етнічних груп отримує можливість розвиватися. У рамках футбольних ініціатив проводяться програми, спрямовані на підтримку дітей з малозабезпечених родин та інтеграцію мігрантів. Акцентується увага на тому, що футбол є не лише спортивною дисципліною, а й засобом виховання. У молодіжних футбольних академіях велика увага приділяється формуванню моральних цінностей та розвитку лідерських якостей у гравців.

Реформи та інвестиції. У 1990-х роках в Австрії було проведено низку реформ, спрямованих на модернізацію футбольної системи та збільшення інвестицій у дитячо-юнацький і професійний спорт. Це дозволило покращити інфраструктуру й підвищити рівень загальної та спеціальної підготовки і підготовленості гравців, запровадити елементи продуманості й злагодженості у систему спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів Австрії.

Для сучасного етапу австрійського футболу характерним є впровадження комплексних інновацій. Різноманітні програми розвитку футболу, серед яких "Der Oesterreichische Weg", "Players First", "Project12", "Talenteförderung", орієнтовані на індивідуальний розвиток гравців, використання сучасних технологій для аналізу даних та персоналізоване індивідуальне навчання, виховання, тренування, удосконалення і розвиток футболістів [1 - 12].

Мета дослідження – визначити особливості організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів Австрії.

Основні завдання дослідження:

1. Вивчити досвід організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів Австрії.
2. Проаналізувати науково-практичні та науково-методичні підходи спеціалістів футболу Австрії щодо організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних і змагальних форм спортивного відбору, селекції та орієнтації у різних вікових групах.
3. Визначити вірогідність використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції австрійської системи організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів у сучасних умовах розвитку футболу в Україні.

На шляху досягнення мети роботи та вирішення поставлених у процесі дослідження завдань було використано такі **методи:**

1. Аналіз науково-методичних та науково-періодичних спеціалізованих літературних джерел.
2. Аналіз і синтез даних та матеріалів всесвітньої системи комп'ютерних мереж Інтернет.

Виклад основного матеріалу дослідження. Австрія на тлі великих футбольних країн та імен здається карликом, проте саме ця країна ще у минулому XX столітті подарувала європейському континенту прототип Ліги чемпіонів УЄФА (Кубок Мітропи), об'єднаний чемпіонат Європи з футболу спільно зі Швейцарією у 2008 році ("Євро-2008"), першу зіркову національну збірну команду, ультраатакувальний стиль гри і духовних учителів найлегендарніших тренерів сучасності. Значною мірою, кращі тренери сучасного футболу Хосеп Гвардіола, Юрген Клопп, Томас Тухель та інші відомі фахівці – прихильники гармонійного наступально-видовищного футболу – працюють і надихаються багатьма ідеями австрійців початку XX століття. Історія та практика футболу пам'ятає про легендарний австрійський "Вундертім" 30-х років XX століття і славнозвісні "віденські мережива", які "плели" гравці команди, яка була гордістю Австрії на початку та у середині XX століття.

З метою всестороннього розвитку австрійського футболу Австрійським футбольним союзом (ÖFB) було запущено масштабну програму "Der Oesterreichische Weg", що у перекладі українською мовою звучить як "Австрійський шлях". Сутністю даної програми є чіткі принципи загальнодержавного цілеспрямованого підходу щодо ефективного управління системою функціонування всього австрійського футболу (рис. 1).

"Австрійський шлях" – це комплексна концепція навчання від ÖFB для гравців і тренерів. Згідно цього підходу Австрійська футбольна асоціація активізує діяльність й розвиток масового і жіночого футбол, просування талантів, елітну індивідуальну підтримку національних гравців, а також якісну підготовку та підвищення кваліфікації футбольних тренерів. Цей шлях повинен дозволити, передусім, національній команді Австрії стати потужною і стабільною силою у європейському та світовому футболі.

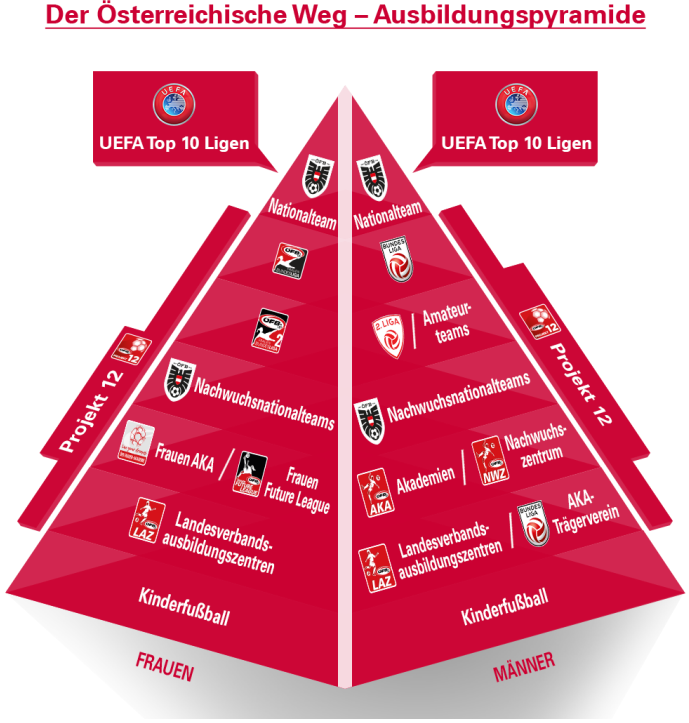

Рис. 1. Піраміда австрійського футболу згідно програми Проєкт 12 (Projekt 12) (за матеріалами офіційної сторінки Австрійського футбольного союзу. – Режим доступу: https://www.oefb.at/oefb/.).

Окрім того, у програмі "Австрійський шлях" обґрунтовано та до найменших деталей пояснюються відеофрагменти всіх навчально-тренувальних занять і контрольних та офіційних ігор дітей, юнаків, дорослих професійних футболістів Австрії. Кожен відеофрагмент навчально-методичного видання Австрійського футбольного союзу супроводжується структурованим інтерв'ю відомого у сфері футболу менеджера, тренера чи гравця з чітким роз'ясненням змісту наповнення даного мультимедійного контенту.

З точки зору Австрійської футбольної асоціації (ÖFB), найважливішими наріжними факторами для якісного покращення австрійського футболу є:

1. Відданість принципам розвитку молодіжного футболу на всіх рівнях. Під керівництвом ÖFB концентрація сил (футбольні клуби, регіональні асоціації, Бундесліга, Федеральне міністерство спорту, політичні діячі, шкільна влада, засоби масової інформації, структури бізнесу тощо) спрямовується на отримання максимальної користі для австрійського футболу.
2. Австрійський футбольний союз вважає, що без широти мислення немає досягнутих вершин. На додаток до своїх основних завдань, таких як керівництво національними командами,

обслуговування офіційних і контрольних матчів, централізований контроль футболу, адміністрування, накопичення необхідної інформації, дотримання вимог Правил гри, проведення маркетингової діяльності тощо, ÖFB встановлює нові пріоритети для масового футболу. Інструментами є стратегічне планування, послідовна реалізація проектів популяризації масового футболу та сучасний контроль. Соціальне значення, функції, досягнення та переваги австрійського футболу мають бути зрозумілі громадськості.

3. У центрі першочергової уваги фахівців спортивного відбору і селекції у австрійському футболі – гравці. На додаток до всіх видів діяльності, пов'язаних із футболом, ÖFB бачить своїм головним пріоритетом комплексне персоналізоване спеціалізоване навчання грі та спортивну підготовку дітей і молоді.

4. Структура просування та розвитку футбольних талантів в Австрії. Завдяки широкій основі дитячого футболу таланти повинні мати можливість систематично розвиватися як у футбольних клубах, так і в установах розвитку талантів, та досягати своїх індивідуальних максимумів професійної продуктивності. Інститути розвитку талантів ÖFB (LAZ, AKA) визначаються як елітні навчальні центри для майбутніх професійних гравців провідних австрійських футбольних клубів і національної команди Австрії з футболу.

5. Елітна індивідуальна підтримка найталановитіших гравців. Найбільші таланти всебічно підтримуються у "Project12" окремими тренерами та із залученням фахівців спортивної науки (спортивна моторика, спортивна психологія, спортивна медицина, спортивна аналітика тощо). Завдяки цьому проекту ÖFB сприяє проведенню індивідуальних навчально-тренувальних занять у клубах австрійської Бундесліги та спеціалізованих закладах розвитку футбольних талантів.

6. Можливості для футбольних талантів Австрії. Заохочення та просування талановитих молодих австрійських гравців за допомогою відповідних заходів.

7. Футбол – це школа. Інтенсифікація співпраці зі шкільною владою на всіх рівнях і створення загальноавстрійської моделі футбольного учнівства і наставництва.

8. Найкращі тренери для молодих талантів. Одним із найважливіших завдань ÖFB є офіційна пропозиція для тренерів отримувати високий рівень професійної підготовки та подальшої футбольної освіти. Запровадження нового тренерського регламенту, а також диплом "А" УЄФА тренера воротарів та диплом "В" УЄФА для дитячих тренерів з футболу є додатковими імпульсами ÖFB для покращення якості структури спеціалізованого навчання та спортивної підготовки австрійських футболістів.

9. Покращення футбольної інфраструктури. Створення сучасних футбольних стадіонів, покращення навчально-тренувальних умов (навчально-тренувальних та ігрових приміщень, соціальних просторів для моделей догляду, засобів для медичного забезпечення тощо) та будівництво футбольних залів або ігрових майданчиків.

10. Перспективні завдання ÖFB. Майбутнє австрійського футболу активно формується через сучасний контроль в ÖFB.

На офіційній сторінці ÖFB декларує про необхідність дотримання таких основних принципів:

- Спостерігати, розпізнавати та правильно розуміти події у міжнародному футболі.
- Визначення національних цілей.
- Створення та підтримування потенціалу успіху.
- Проведення постійних цільових/фактичних порівнянь і корекція негативних відхилень.
- Активне рольове управління та контроль.

"Talenteförderung" ("Розвиток талантів") ÖFB – це стратегічна ініціатива Австрійського футбольного союзу (ÖFB), спрямована на розвиток молодих футбольних талантів у всій країні. Програма була запущена як частина масштабного проєкту "Der Österreichische Weg" ("Австрійський шлях") для покращення структури спеціалізованого навчання та спортивної підготовки юних футболістів і підвищення рівня футболу в Австрії.

Основна мета і структура програми:

Індивідуальний підхід до розвитку талантів. Програма передбачає створення індивідуальних планів розвитку для кожного гравця з акцентом на їхню технічну, тактичну, фізичну та психологічну підготовку.

В австрійському футболі створено два рівні спеціалізованого навчання і спортивної підготовки талантів та запроваджено системну дворівневу модель: Перший рівень – академії, які працюють з гравцями вікових категорій До-15, До-16 і До-18. Другий рівень – нові молодіжні регіональні ліги та навчальні центри, де діти з регіональних футбольних клубів можуть отримати професійні умови для розвитку.

Австрійським футбольним союзом налагоджено програму підтримку футбольних академій та клубів. Програма передбачає створення нових центрів підготовки та удосконалення інфраструктури. Так, з 2024 року обов'язковим є поєднання спеціалізованого навчання грі та спортивної підготовки із загальною освітою для юних футбольних талантів. Це дозволяє юним футболістам отримувати якісну освіту паралельно з навчально-тренувальним процесом, що є важливим для їхньої подальшої кар'єри.

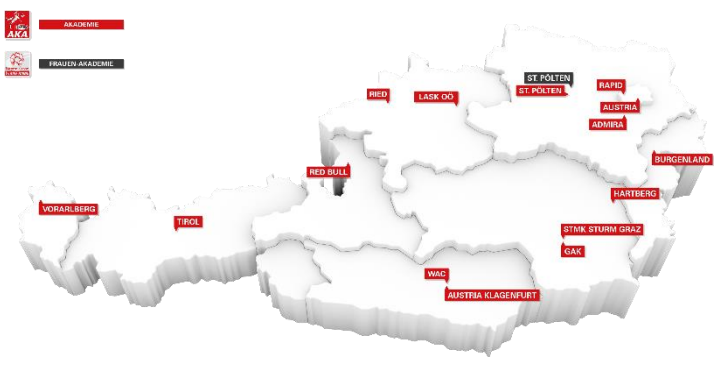

Рис. 2. Мапа офіційної підтримки Австрійським футбольним союзом юнацьких футбольних академій та клубів (за матеріалами офіційної сторінки Австрійського футбольного союзу. – Режим доступу: https://www.oefb.at/oefb/.).

Окрема частина програми спрямована на індивідуальну підтримку найталановитіших гравців, що дозволяє їм готуватися до ігор за національні команди та виступів на міжнародній

арені. Програма забезпечує доступ до професійних навчально-тренувальних умов і освітніх ресурсів, що сприяє підвищенню рівня загальної та спеціальної підготовленості гравців. Новозбудовані навчально-тренувальні центри дозволяють залучати більше гравців з різних регіонів.

У рамках програми "Talenteförderung" ÖFB Австрійським футбольним союзом у серпні 2023 року у співпраці з платформою "Coachbetter" було також розпочато програму "Players First" ("Гравці - перш за все "), яка спрямована на удосконалення навчально-тренувального процесу у молодіжному та аматорському футболі Австрії. Цей інструмент поєднує цифрові технології з освітніми ресурсами для підтримки тренерів та гравців на всіх рівнях розвитку.

Основні принципи програми:

1. Індивідуалізація підходу. "Players First" орієнтується на особистість гравця, акцентуючи увагу не лише на фізичних і тактичних навичках, а й на цінностях, поведінці та мотивації. Це дозволяє створювати персоналізовані тренувальні плани.
2. Підтримка тренерів. Платформа "Coachbetter" надає доступ до інтерактивних інструментів планування навчально-тренувальних занять, аналізу матчів та рекомендацій щодо розвитку команд. Вона також дозволяє тренерам відслідковувати прогрес гравців і удосконалювати власні професійні навички.
3. Цінності та поведінка. Одним із ключових аспектів є формування у гравців змагальних цінностей, які впливають на прийняття рішень та їх поведінку на футбольному полі. У програмі також враховуються психологічні аспекти підготовки футболістів.

"Jugendliga" (Юнацька ліга) ÖFB – це висококонкурентний турнір для молодих футболістів в Австрії, який відіграє ключову роль у розвитку та популяризації футболу в країні. Цей турнір є невід'ємною частиною "Австрійського Шляху" – комплексної програми розвитку австрійського футболу. Мета Юнацької ліги ÖFB - виявлення та розвиток талантів. Турнір слугує платформою для виявлення та розвитку найобдарованіших молодих футболістів Австрії.

Підготовка до професійного футболу. Юнацька ліга готує молодих гравців до вимог професійного футболу, розвиваючи у них технічні, тактичні та фізичні навички. Проводяться заходи щодо популяризації футболу серед молоді. Турнір сприяє популяризації футболу серед молоді та заохочує дітей та підлітків займатися цим видом спорту.

Юнацька ліга – це ще й підвищення рівня австрійського футболу в цілому. Завдяки Юнацькій лізі підвищується загальний рівень австрійського футболу, оскільки молоді таланти отримують можливість розвиватися у конкурентоспроможних умовах.

Формат змагань та вікові категорії. Юнацька ліга проводиться для різних вікових категорій, що дозволяє адаптувати рівень змагань до можливостей гравців. Турнір проводиться за круговою системою, що забезпечує кожній команді достатню кількість матчів для розвитку.

Кваліфікація. Команди кваліфікуються в Юнацьку лігу на основі результатів виступів у регіональних змаганнях. Завдяки Юнацькій лізі молодіжні команди австрійських клубів стали більш конкурентоспроможними на європейській арені. Юнацька ліга тісно співпрацює з клубами Австрійської Бундесліги, що забезпечує безперервність у розвитку молодих талантів. Багато випускників Юнацької ліги продовжують свою кар'єру у професійних клубах Австрії та за кордоном. Юнацька ліга сприяє покращенню іміджу австрійського футболу як країни, що розвиває молоді таланти.

Для проведення Юнацької ліги необхідна розвинена інфраструктура, що сприяє загальному розвитку футболу в країні. Найкращі команди Юнацької ліги Австрії мають можливість брати участь у міжнародних турнірах, що дозволяє їм порівняти свої сили з однолітками з інших країн. Юнацька ліга ÖFB є важливим елементом системи розвитку футболу в Австрії. Вона не тільки виявляє та розвиває молоді таланти, але й сприяє популяризації футболу серед молоді та підвищенню загального рівня австрійського футболу.

Дискусія. Станом на 2024 рік у першій німецькій Бундеслізі виступало 27 австрійців, в англійській Прем'єр Лізі – 1, в італійській Серії А – 7, в іспанській Ла Лізі – 1, у французькій Лізі 1 грає один австрійський футболіст [12].

Ця тенденція, за якою австрійські академії скеровують більшу кількість футболістів саме до Німеччини, а не в інші топ-5 ліги, вказує на декілька важливих факторів:

- Географічна близькість та культурні зв'язки: Німеччина є найближчим великим футбольним ринком для Австрії. Це полегшує адаптацію гравців, а також сприяє тісним спортивним відносинам між клубами двох країн.
- Сильна німецька Бундесліга: німецька Бундесліга є однією з найконкурентоспроможніших ліг у світі. Вона пропонує молодим талантам можливість швидкого розвитку та виступів на найвищому рівні.
- Схожість стилів гри: німецький та австрійський футбол мають багато спільного, що полегшує адаптацію австрійських гравців до вимог німецької Бундесліги.
- Партнерські угоди між клубами: багато австрійських і німецьких клубів мають партнерські угоди, які спрощують перехід молодих гравців.
- Фінансові аспекти: німецькі клуби, як правило, пропонують вигідніші у фінансовому плані контракти, що є важливим фактором для молодих футболістів та їхніх агентів.

Для австрійського футболу це означає:

- Визнання якості підготовки: це свідчить про те, що австрійські академії виховують висококваліфікованих футболістів, які затребувані на європейському, у даному випадку - німецькому ринку.
- Фінансове підживлення: перехід гравців до чемпіонату Німеччини забезпечує фінансове підживлення австрійських футбольних клубів та академій футболу.
- Покращення іміджу австрійського футболу: підвищує престиж австрійського футболу на міжнародній арені.

- Ризик втрати талантів: з іншого боку, існує ризик втратити найталановитіших гравців, які можуть не повернутися в австрійський клубний футбол [12].

Для самих гравців:

- Шанс проявити себе на високому рівні: німецька Бундесліга – це відмінна платформа для молодих футболістів, щоб продемонструвати свої здібності.
- Можливість фінансової стабільності: контракти в німецьких професійних футбольних клубах, як правило, вигідніші, аніж в австрійських.
- Швидкий розвиток: конкуренція в австрійській Бундеслізі висока, що змушує гравців постійно вдосконалюватися.

Додаткові фактори, які можуть впливати на дану тенденцію:

- Історичні зв'язки: між Австрією та Німеччиною існують тривалі історичні та культурні зв'язки, що також може впливати на вибір молодих футболістів.
- Відсутність мовних бар'єрів: для австрійських футболістів перехід до Німеччини не пов'язаний з необхідністю вивчати нову мову, що полегшує адаптацію.
- Маркетингові стратегії клубів: Деякі німецькі клуби активно працюють на австрійському ринку, пропонуючи молодим талантам привабливі умови [12].

Результати молодіжних команд Австрії на європейській футбольній арені достатньо показові. Починаючи з 2002 року команда U-19 брала 5 разів участь у чемпіонатах Європи 2003, 2006, 2007, 2010, 2014 років. Найвищими досягненнями австрійських команд був півфінал турніру у 2003, 2006, 2014 роках. Команда U-21 приймала участь у Євро 6 разів за всю історію проведення з 1978 року, а саме у 1978, 1984, 1988, 1990, 1992, 2019 роках, хоча жодного разу не пройшли далі групового етапу.

Молодіжні академії австрійських професійних футбольних клубів брали участь у юнацькій Лізі Чемпіонів УЄФА, починаючи з сезону 2013-14 рр. і продемонстрували достатньо високі результати. Так, у сезоні 2013-14 рр. "Аустрія" Відень досягла 1/8 фіналу, у 2015-16 рр. "РБ Зальцбург" - 1/8 шляху національних чемпіонів, у 2016-17 рр. "РБ Зальцбург" - переможець турніру, у 2017-18 рр. "РБ Зальцбург" - 1/8 плей-офф, 2018-19 рр. "Адміра Ваккер" - перший етап національних чемпіонів, 2019-20 рр. "РБ Зальцбург" - півфінал, 2021-22 рр. "РБ Зальцбург" - фінал, 2022-23 рр. "РБ Зальцбург" - 1/8 плей-офф, 2023-24 рр. "РБ Зальцбург" - 1/8 плей-офф [12].

У діяльності академії "РБ Зальцбург" можна спостерігати ефективне поєднання принципів компанії "Ред Булл" та Австрійського футбольного союзу і виглядає це досить цікаво та результативно. Поява в Австрії клубу, який належить футбольній імперії "Ред Булл", є дуже позитивним фактором, який допомагає розвиватись усьому австрійському футболу. Такий успішний професійний футбольний клуб пропонує високі стандарти якісного продукту, тому інші футбольні клуби та академії футболу Австрії намагаються відповідати цим стандартам. Всі ці фактори, а також усестороння підтримка Австрійського футбольного союзу, роблять австрійський футбол дуже перспективним з точки зору досягнення поставлених завдань.

Програма Австрійського футбольного союзу "Der Österreichische Weg" ("Австрійський шлях") є прикладом системного підходу до розвитку футболу в Австрії, який охоплює всі можливі рівні: від масового спорту до спеціалізованого навчання та спортивної підготовки професійних гравців. Основні компоненти програми – це інвестиції в інфраструктуру, індивідуалізоване навчання, інтеграція спорту з освітою та інновації в управлінні навчально-тренувальним процесом [1 - 11]. На основі проведеного аналізу можна виділити декілька системних уроків, які були б корисними для розвитку українського футболу.

Висновки. 1. Системний підхід до розвитку футбольної молоді. Австрійський футбол активно використовує двоступеневу модель спеціалізованого навчання і спортивної підготовки талановитої молоді через футбольні клуби, академії та навчальні футбольні центри. Це дозволяє ефективно залучати юних футболістів з регіонів і створювати рівні можливості для усіх футбольних талантів. Рекомендація для України: розроблення єдиної програми розвитку дитячого і молодіжного футболу, що охоплює всі вікові категорії, з акцентом на системний відбір та підтримку талантів.

2. Важливість спортивної інфраструктури. Австрія інвестує у створення сучасних навчально-тренувальних баз, стадіонів і залів, що сприяє підвищенню якості проведення навчально-тренувального процесу. Рекомендація для України: оновлення, відновлення та будівництво сучасної інфраструктури для дитячого і молодіжного футболу, особливо у регіонах, може суттєво вплинути на якість спеціалізованого навчання та спортивної підготовки гравців.

3. Інтеграція освіти та спорту. Австрійська модель тісно пов'язує спортивну підготовку з освітою, що забезпечує юним гравцям різноманітні перспективи у разі завершення футбольної кар'єри. Рекомендація для України: запровадження футбольних програм у шкільну освіту та створення партнерських взаємовідносин між футбольними клубами та академіями футболу й загальноосвітніми навчальними закладами.

4. Інновації та цифрові технології. Такі програми, як "Players First", використовують цифрові інструменти для аналізу прогресу гравців і підвищення кваліфікації тренерів. Рекомендація для України: інтеграція сучасних технологій у навчально-тренувальний процес футболістів, включно з глибокою аналітикою даних, GPS-трекери та відеоаналіз навчально-тренувальної та змагальної діяльності.

5. Усестороння підтримка тренерів. Австрія робить акцент на підвищенні кваліфікації тренерів через програми УЄФА та національні ініціативи. Рекомендація для України: інвестиції у тренерську освіту дозволять покращити якість спеціалізованого навчання і спортивної підготовки юних футболістів.

6. Міжнародний обмін і співпраця. Австрійські футболісти активно інтегруються у провідні європейські ліги, що сприяє їх розвитку та підвищенню іміджу австрійського футболу. Рекомендація для України: посилення співпраці з

європейськими футбольними клубами для обміну досвідом і створення умов для переходу українських футбольних талантів до європейських ліг.

7. Модель розвитку австрійського футболу, яка побудована на інноваціях, інтеграції спорту з освітою та системному підході до спортивного відбору та селекції, може бути прикладом для футбольної України. Водночас, українському футболу необхідно враховувати свої специфічні особливості, серед яких значна за величиною територія країни, соціально-економічні й цивілізаційні виклики, а також потреба у відновленні зруйнованої та пошкодженої спортивної й футбольної інфраструктури.

Література

1.Дулібський А. Спортивний відбір у системі багаторічної спеціалізованої освіти футболістів. - / Андрій Дулібський // - *Спортивна наука України: Електронне наукове видання*. – Львів, 2015. №4 (68). С. 28 - 35. – Режим доступу: http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/340/329.

2.Дулібський, А. (2020). Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (8(128), 54-60. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).13

3.Дулібський, А. (2021). Організація спортивного відбору в системі дитячо-юнацького і професійного футболу Англії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (6(137), 60-65. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14

4.Дулібський, А. (2021). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Бельгії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (7(138), 50-57. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10

5.Дулібський, А. (2023). Особливості організації спортивного відбору та селекції до клубних і національних збірних команд Франції з футболу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (8(168), 56-61. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).11

6.Дулібський, А. В., Когут, Ю. В., Мартиняк, Ю., & Строкун, М. Я. (2023). Спортивний відбір та селекція до клубних і національних збірних команд Німеччини у чотирирічних циклах підготовки до змагань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (7(167), 78-83. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15

7.Дулібський, А. (2023). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Нідерландах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (9(169), 50-56. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10

8.Дулібський, А. (2023). Спортивний відбір і селекція футболістів у Данії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (10(170), 77-83. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).17

9.Дулібський, А. (2023). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Республіці Польща. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (11(171), 62-67. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.11(171).13

10. Дулібський, А., & Гранчак, В. (2024). Теоретико-методичні основи організації спортивного відбору і селекції футболістів Іспанії. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*, (8(181), 71-79. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8(181).13

11. Дулібський, А., & Константінов, В. (2024). Теоретико-методичні основи організації спортивного відбору і селекції футболістів у Португалії. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, (11(184), 58-66. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).12

12. Офіційна сторінка Австрійського футбольного союзу. – Режим доступу: https://www.oefb.at/oefb/

13. Masol V. V. Metody i kryteria pielęgnowania determinacji uczniów szkół starszych w procesie uprawiania kultury fizycznej. *Knowledge education law management nauka oświata pravo zarządzanie* № 1 (53)2023, 13–17. https://doi.org/10.51647/kelm.2023.1.3

References

1.Dulibskyy A.(2015). Sportyvnyi vidbir u systemi bagatorichnoji spetsializovanoji osvity futbolistiv. - [Sports selection in the system of long-term specialized education of football players]. Sportyvna nauka Ukrainy: Elektronne naukove vydannja. L'viv, №4 (68). C. 28 - 35. Access mode: http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/340/329.

2.Dulibskyy, A. (2020). Sportyvnyi vidbir u futboli iak ratsionalna systema pedagogichnogo poshuku obdarovanykh liudei u galuzi sportu. - [Sports selection in football as a rational system of a pedagogical search talented people in the sports industry]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (8(128), 54-60. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).13.

3.Dulibskyy, A. (2021). Organizatsija sportyvnogo vidboru v systemi dytiacho-junats`kogo i profesijnogo futbolu Angliji. - [Organization of sports selection in the system of youth and professional English football]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (6(137), 60-65. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14

4.Dulibskyy, A. (2021). Sportyvnyi vidbir, selektsija ta igrova orijentatsija futbolistiv u Belgiji. - [Footballers' sports selection and game orientation in Belgium]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (7(138), 50-57. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10

5.Dulibskyy, A. (2023). Osoblyvosti organizatsiji sportyvnogo vidboru ta selektsiji do klubnykh i natsional'nykh zbirnykh komand Frantciji z futbolu. - [Features of the organization sport selection to the club and national football teams of France]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (8(168), 56-61. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).11

6. Dulibskyy, A. B., Kohut Yuriy, Martynyak Yuriy, & Strokun Mykhaylo. (2023). Sportyvnyi vidbir та selektsija do klubnykh i natsional'nykh zbirnykh komand Nimetchtchyny u chotyryrichnykh tsyklakh pidgotovky do zmagan'. - [Selection for the club and national teams of Germany in four-year cycles of preparation for competitions]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (7(167), 78-83. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15

7. Dulibskyy, A. (2023). Sportyvnyi vidbir, selektsija ta igrova orijentatsuja futbolistiv u Niderlandakh. - [Selection and playing orientation of footballers in the Netherlands]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (9(169), 50-56. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10

8. Dulibskyy, A. (2023). Sportyvnyi vidbir i selektsija futbolistiv u Daniji. - [Selection of footballers in Denmark]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (10(170), 77-83. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).17

9. Dulibskyy, A. (2023). Sportyvnyi vidbir, selektsija ta igrova orijentatsuja futbolistiv u Respublitsi Polshcha. - [Sports selection and game orientation of footballers in Poland]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (11(171), 62-67. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2023.11(171).13

10. Dulibskyy Andriy, Granchak Vadym. (2024). Teoretyko-metodychni osnovy organizatsiji sportyvnogo vidboru ta selektsiji futbolistiv Ispaniji. - [Theoretical and methodological foundations of the organization of sports selection of Spanish football players]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Vyp. (8(181), 71-79. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.8(181).13.

11. Dulibskyy, A., & Konstantinov, V. (2024). Teoretyko-metodychni osnovy organizatsiji sportyvnogo vidboru ta selektsiji futbolistiv u Portugaliji. - [Theoretical and methodological foundations of the organization of sports selection football players in Portugal]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serija 15, Vyp. (11(184), 58-66. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.11(184).12

12. Official site of the Football Association of Austria. – Access mode: https://www.oefb.at/oefb/

13. Masol V. V.(2023). Metody i kryteria pielęgnowania determinacji uczniów szkół starszych w procesie uprawiania kultury fizycznej. Knowledge education law management nauka oświata pravo zarządzanie № 1 (53), 13–17. https://doi.org/10.51647/kelm.2023.1.3

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05k(191).13
УДК 796.015.132:796.322.012.1-055.2

Дяченко М.В.
аспірант
кафедра теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-9887-7043
Тищенко В.О.
доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
професор кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту,
orcid.org/0000-0002-9540-9612

ПСИХОЕМОЦІЙНА РЕГУЛЯЦІЯ ГАНДБОЛІСТОК У СТРУКТУРІ ПІДГОТОВКИ

У статті представлено результати експериментального дослідження, спрямованого на вивчення ефективності авторської програми гармонізації психоемоційного стану гандболісток підліткового віку, які перебувають на етапі попередньої базової підготовки. Актуальність дослідження зумовлена зростаючими вимогами до емоційної стійкості спортсменок у командних видах спорту, де ефективність змагальної діяльності значною мірою залежить від вольової регуляції, рівня тривожності та здатності до емоційного контролю. У дослідженні взяли участь 28 гандболісток основного складу та резерву клубу «Галичанка», яких було поділено на експериментальну (n=14) і контрольну (n=14) групи. Програма для експериментальної групи передбачала поєднання традиційних тренувальних навантажень з психофізіологічними вправами, техніками дихальної релаксації, візуалізаційними методиками, когнітивно-поведінковими тренінгами та індивідуалізованою педагогічною підтримкою. Застосовані методи включали опитувальник САН, тест Спілбергера–Ханіна, педагогічне спостереження та математико-статистичний аналіз. Результати показали статистично достовірне покращення в експериментальній групі: зростання показників самопочуття, активності та настрою (до 38%), а також зниження реактивної та особистісної тривожності (на понад 8 балів). У контрольній групі позитивна динаміка була незначною й статистично недостовірною. Підсумки дослідження підтверджують доцільність впровадження запропонованої програми в практику підготовки команд з ігрових видів спорту. Перспективи подальших досліджень передбачають удосконалення програми з урахуванням індивідуальних